

Concerten S.A.

Remonstrantse Kerk
Alkmaar
30 juli 2021

Aanvangstijd 20.00 uur

Tosca Opdam, viool
Vital Stahievitch, piano (Belarus)

Johannes Brahms (1833-1897)   Sonate voor viool en piano nr. 3 in d kl. t., opus 108
Allegro
Adagio
Un poco presto e con sentimento
Presto agitato

Leoš Janáček (1854-1928)   Sonate voor viool en piano
Con moto
Ballada
Allegretto

Erich Korngold (1897-1957)   Suite Much Ado About Nothing
The Maiden in the Bridal Chamber
Dogberry and Verges
Scene in the Garden
Masquerade

Toelichting programma 30 juli 2021 Remonstrantse Kerk Alkmaar

Hoewel Johannes Brahms enorm worstelde met de erfenis die hij meekreeg van Ludwig van Beethoven, wist hij zich er glorieus aan te ontworstelen en werd hij zelf een voorbeeld voor de generatie na hem. Zo bestudeerden Leoš Janáček en Erich Korngold zijn werk en stonden zij op hun beurt op de schouders van Brahms voordat ze hun geheel eigen stempel op hun taal en vormbesef drukten. Janáček vulde de klassieke en romantische modellen in met een unieke Tsjechische tongval die direct herkenbaar is in zijn **Vioolsonate**. En Erich Korngold wist de late romantiek van Brahms en consorten om te zetten in een direct aansprekende taal die niet alleen de tijdgeest van de vroege twintigste eeuw uitdrukte, maar die ook de basis werd voor de latere o zo herkenbare filmmuziek van Hollywoodproducties.

In elk genre dat hij aanpakte worstelde Johannes Brahms met de erfenis van Beethoven en met zijn wens om op vergelijkbare wijze ernst en gewicht te geven aan de muziek die hij schreef. Het duurde decennia voordat hij schoorvoetend met zijn Eerste symfonie naar buiten kwam, die prompt schertsend ‘de Tiende van Beethoven’ werd genoemd. Toen Brahms bij zijn Vierde symfonie was aangeland, had gelukkig niemand het meer over Beethoven, maar over de pure kracht van Brahms. Ook met zijn drie vioolsonates maakte hij een vergelijkbare groei door. Hij vernietigde hij diverse jeugdige vioolsonates voordat hij in 1879 met de lyrische sonate in G aan kwam zetten. De Sonate in A op. 100 die hij in 1886 voltooide is vergelijkbaar licht en kamermuzikaal. Pas met de **Vioolsonate nr. 3 in d op. 108**, voltooid in 1888, bereikte Brahms een uitdrukingskracht en een ernst die de huiskamer ontstee en de sonate als een ‘kamermuzikale symfonie’ naar de grote podia bracht. Brahms had zijn eigen weg gevonden, greep terug op een vierdelige vorm en schreef een compact, lyrisch en abstract eerste deel, een tweede deel als een somber Lied ohne Worte, een kort scherzo dat zowel lichtvoetig spel als bittere melancholie in zich heeft en een turbulente en gepassioneerde finale die nauwelijks tot rust lijkt te komen op dat laatste duistere d-mineurakkoord.

Leoš Janáček leek zich met zijn **Vioolsonate** op zijn beurt juist te conformeren aan het klassieke vierdelige schema en de welhaast symfonische inhoud die Brahms er aan gaf in zijn laatste werk. Het is slechts schijn. De sonate die Janáček in 1914 schreef en in 1921, kort voor de première in 1922, reviseerde, draagt in alles de eigenzinnige stijl van de rijpe Tsjechische componist. Lange melodielijnen zijn ver te zoeken - de thema's zijn een aaneenrijging van korte motieven die leunen op de Tsjechische spraak – en het werk lijkt meer een aaneenschakeling van karakterstukken. Janáček schreef de sonate naar eigen zeggen in afwachting van de Russische bevrijding van Moravië tijdens de Eerste Wereldoorlog en heeft de pianotriller die in het spookachtige laatste deel het koraalachtige hoofdthema ontregelt wel beschreven als een weergave van de Russische invasie in Hongarije. De in verhouding tot de rest atypisch lange melodielijn van het tweede deel, Ballade, ontleende Janáček aan een oudere verloren gegane vioolsonate die hij in 1880 in Wenen schreef.

De van oorsprong Oostenrijker Erich Wolfgang Korngold gold al jong als een briljante componist die het beste van de negentiende eeuw een plek kon geven in de vroege twintigste eeuw. Mahler noemde hem vanwege zijn al op zeer jonge leeftijd duidelijk aanwezige talenten ‘de nieuwe Mozart’, maar dat slaat meer op het gemak van componeren dat Korngold etaleerde dan op zijn stijl. In zijn bekendste opera Die tote Stadt, die hij schreef op 22-jarige leeftijd, zijn het vooral de sporen van Brahms en Mahler die hoorbaar zijn in een taal die ronkt van de late romantiek. Uit diezelfde vroege periode stamt zijn charmant toverachtige toneelmuziek bij een productie van Shakespeares komedie **Much ado about nothing**. Het theaterwerk werd in 1920 uitgevoerd in Schönbrunn en het Burgtheater. Het werk was meteen

een succes en Korngold destilleerde een suite uit de veertien losse nummers die hij zowel voor piano en viool als voor kamerorkest bewerkte. De vier delen geven een goed beeld van de melodische en harmonische gaven van Korngold die hem, nadat hij zich in 1934 in de Verenigde Staten vestigde, hielpen om uit te groeien tot de grondlegger van de Hollywood-filmmuzieksound.

Paul Janssen

Violiste Tosca Opdam wordt geprezen om haar “Overrompelende muzikale persoonlijkheid” (de Volkskrant) en haar “energieke, overtuigende interpretaties vol ‘panache’” (The Strad magazine)

Tosca Opdam won de Eerste prijs in het prestigieuze Oskar Back Violconcour 2011 met haar uitvoering van Vieuxtemps' Vijfde concert. Ze keerde naar het Concertgebouw Amsterdam terug met een uitverkocht debuutrecital en voor een optreden ter ere van de grootse heropening van het Rijksmuseum.

Muzikale samenwerkingen

Vanaf haar orkestdebuut als solist op 11-jarige leeftijd heeft Tosca Opdam opgetreden met diverse orkesten, gedirigeerd door Marc Albrecht, Jurjen Hempel, Annedore Neufeld, Matthew Rowe en Clark Rundell. Haar optreden in het Bevrijdingsdagconcert 2015 werd bijgewoond door koning Willem-Alexander en koningin Máxima en op tv uitgezonden. In recente samenwerkingen speelde Tosca de vioolconcerten van Berg en Tsjaikofski met het Humboldt Orchester, Sibelius met het Greenwich Village Orchestra, en Bartóks *Tweede Vioolconcert* met de Südwestdeutsche Philharmonie Konstanz.

In kamermuziek en recital concerten ontmoette ze onder andere Inon Barnatan, Sol Gabetta, Olivier Patey en Maxim Rysanov. Tosca speelde op het Grachtenfestival Amsterdam, Delft Chamber Music Festival, Storioni Festival Eindhoven, het Siletz Bay Music Festival (VS), Festival Classica João Pessoa (Brazilië), en het Young Artists Program (Canada).

Nederland en de Verenigde Staten

Een nieuwe wereld opende zich voor violiste Tosca Opdam, toen ze na de Jong Talent conservatoriumopleiding in haar geboortestad Amsterdam besloot om de studie in New York voort te zetten. Het gaf, naast haar muzikaliteit, vorm aan alle aspecten van haar leven. Tosca omschrijft zichzelf nu als ‘een product van twee werelden’, en omarmt typerende kwaliteiten van zowel Europa als de Verenigde Staten om haar persoonlijke uitdrukingskracht in muziek te verrijken.

Tosca volgde de Jong Talentklas aan het Conservatorium van Amsterdam bij Joyce Tan en Peter Brunt. Na haar studie bij Patinka Kopec aan de Manhattan School of Music, behaalde ze haar Master of Music aan de Juilliard School of Music, bij Catherine Cho en Sylvia Rosenberg.

Masterclasses met prominente musici zoals Pamela Frank, Theo Olof, Georgy Pauk, Candida Thompson, Frank Peter Zimmermann en Pinchas Zukerman brachten Tosca vele waardevolle inzichten.

Multidisciplinaire projecten

Tosca Opdam zoekt de balans tussen haar overtuigingen rond uitvoering, en een mate van vrijheid om de muziek waarlijk tot leven te brengen. Puur muzikale programma's worden afgewisseld met optredens waarin beeldende kunsten, dans, wetenschap, mode en muziek onze ervaring van de afzonderlijke disciplines willen kleuren.

Tosca gaf concerten in onder andere in het Van Gogh Museum, Stedelijk Museum, en het Nationaal Maritiem Museum in Amsterdam, en het Mauritshuis in Den Haag. Ze werd gevraagd voor een speciaal gastoptreden met het Nationaal Ballet ter gelegenheid van hun jubileumprogramma 2013. In het Lincoln Center werkte zij samen met het New York City Ballet en The New York Choreographic Institute. Een recent project in New York betrof een innovatieve presentatie van Messiaans *Quatuor pour la fin du temps* met acteurs, musici en tekstprojecties.

'North Atlantic Light' opgedragen aan Tosca

In juni 2018 gaf Tosca haar debuutrecital in Carnegie Hall. Het programma bevatte onder andere de wereldpremière van Robin de Raaff's *North Atlantic Light* voor viool en piano, opgedragen aan Tosca. Het stuk is geïnspireerd op het gelijknamige schilderij van Willem de Kooning. In mei 2019 heeft Tosca Opdam in het Concertgebouw Amsterdam de première gegeven van het vioolconcert; de orkestrale versie, van *North Atlantic Light*, met het Nederlands Philharmonisch Orkest onder leiding van Marc Albrecht.

Tosca Opdam bespeelt een Matteo Gofriller viool uit 1700, haar genereus ter beschikking gesteld door een particulier.

Pianist **Vital Stahievitch** studeerde te Minsk (Belarus) aan het Nationale Muziekcollege en aan de Nationale Muziekacademie bij Zoja Katsjarskaja. Vervolgens studeerde hij aan het Conservatorium van Amsterdam in Amsterdam bij Håkon Austbø cum laude af en studeerde bij Naum Grubert aan de Universiteit van Amsterdam. Op zijn zestiende won hij een prijs op de Internationale Stasys Vainiunas Pianowedstrijd in Vilnius (Litouwen 1996, tweede prijs). Verder was hij prijswinnaar van het Emmanuel Durllet Internationale Pianoconcours in Antwerpen en van het Europese Unie Pianoconcours Arcangelo Speranza in Taranto (Italië). Ook won hij een diploma's op het Internationale Pianoconcours "Minsk-2005", het Internationale Chopin Pianoconcours in Marianske Lazne (Tsjechië) en het YPF-pianoconcours te Amsterdam. Hij soleerde in steden in Belarus, met verschillende orkesten en kamerensembles. Hij trad verder op in Engeland, Duitsland, Frankrijk, Nederland, België, Mexico, Noorwegen, Griekenland, Rusland, Litouwen, Portugal en de Verenigde Staten. Van hem verschenen CD's met muziek van Schubert en van Prokofjev. Vital speelt ook graag werken van Belarussische componisten uit verschillende eeuwen.